

УДК 811.111'36:058

Кузнецова І. В.<sup>1</sup>

Дорош О. Ю.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. ГФз-310м НУ «Запорізька політехніка»

### **ПАРАДИГМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ В АНГЛОМОВНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ НУТРИГЕНЕТИКИ**

Парадигматика і синтагматика в лінгвістиці досить актуальні при дослідженні англомовної терміносистеми конкретної науки. Визнання парадигматичних відношень у лексиці призводить до визнання її системного структурування. Загальноприйнятою нині можна вважати позицію, згідно з якою в лексико-семантичній системі мови існують парадигматичні класи [1, с. 96]. Досі дискусійним вважається питання про те, на якому рівні внутрішнього членування слів одного семантичного розряду, можна говорити про парадигматичні класи і парадигматичні відносини між словами.

На переконання Д. Н. Шмельова, парадигматичні відносини — це відносини між одиницями одного класу, однієї групи слів. Так, дієслова *rejoice, laugh, cry, grieve, mourn / радіти, сміятися, плакати, тужити, сумувати* об'єднуються тим, що називають дії, пов'язані з вираженням почуттів [4, с. 32].

Парадигматичні відносини спостерігаються не тільки між словами, а й між формами слів. Крім того, парадигматичні відносини, об'єднуючи слова і форми слів у групи взаємопов'язаних одиниць, створюють можливості вибору в процесі мовлення одиниці, потрібної в конкретному тексті та ситуації. Різні одиниці, які знаходяться в парадигматичних відносинах, не живаються одночасно.

Термінологія є джерелом терміносистеми, яка формується відповідно до етапів формування теорії або теорій науки. Загалом терміносистема є

сукупністю термінів, які забезпечують номінацію головних понять певної сфери знань та діяльності, пов'язаних між собою логіко-семантичними та іншими відношеннями. Термінологія молодшої науки нутрігенетики багата, насамперед, завдяки історії її формування та поповнення (на основі латинських, грецьких та англійських запозичень), а також постійному обміну інформацією між спеціалістами всього світу. Метафоричні терміни молекулярної біології дозволяють здійснювати вербалізацію уявлень щодо об'єктів і процесів, які не помітні неозброєним оком, а також відображають прагнення синтезування в метафорі нове та вже відоме. Метафорична номінація виникає, на переконання В. Н. Телія, на основі схожості за функцією, формою категоріально різнорідних сутностей [3, с. 82].

Вживання вже готового мовного найменування в нутрігенетиці базується найчастіше на основі звичайних стереотипних асоціацій. Складні методи аналізу ДНК та розшифання генома вербалізуються за допомогою кластера метафор «геном як код / інформація»: *gene*, *gene transcription*, *gene expression*, *genome editing*, *repeat(s)*, *read(s)*, *silencing*, *coding*, *recombination*, *translation*, *deletion*.

Характерною особливістю термінотворення в нутрігенетиці є висока частотність використання основних словотворчих моделей, які відображають категоріальну приналежність відповідних понять [4, с. 130]. У цілому термінологічний матеріал нутрігенетики володіє великою кількістю термінологічних одиниць генетики та генної інженерії, які є запозиченими зі сфери біології, медицини, хімії, фізики та деяких інших сфер людського знання, наприклад, *genetic mechanism*, *DNA repair*, *DNA damage*; *progenitor*, *dead Cas9*, *winged DN*, *zinc finger system*. І цей розвиток терміносистеми постійний і відбувається в нерозривному зв'язку зі становленням відповідних референтних сфер.

Семантичне дублювання та синонімія в сфері нутрігенетики зустрічаються часто. Також присутні графічні варіанти, які відрізняються написанням, але мають однакову вимову; фонетико-графічні варіанти, які відрізняються вимовою і написанням, тощо. Елементи *cis*- і *trans*- володіють антонімічною семантикою. У рамках префіксації найчастіше вживається *in*- із значенням заперечення або протилежності. Доволі поширена частка *anti*- для утворення англословних термінів у сфері нутрігенетики.

Антонімія в термінології нутрігенетики насамперед важлива в семантичному аспекті, адже, зокрема, відбувається чітке позначення вектора дії об'єкта дійсності. Зустрічається антонімічний елементу *trans*- елемент *cis*-, який означає «по цей бік, з цього боку». Він менш поширений в англословній науковій термінології нутрігенетики. Це пояснюється його меншою полісемантичністю.

Омонімія також притаманна мові нутрігенетики. Термінологічна омонімія тут представлена лексико-граматичною і лексичною. Найчастіше зустрічається лексико-граматична омонімія, яка переважно відображена у словах, які відрізняються високою частотністю.

Загальний семантичний компонент спеціального або неспеціального характеру в тлумаченнях багатозначних термінів нутрігенетики грає ключову роль. Він допомагає визначати їх семантичний статус. У деяких випадках наявність загальних сем вважається необхідною умовою зв'язку між значеннями термінів, і цей факт – підстава класифікувати їх як терміни-полісеманти. Загальні семи неспеціального характеру можуть виявлятися не тільки на першому, але і на другому, третьому і т.д. етапі аналізу.

Таким чином, темпи кількісного росту термінологічних одиниць в сучасній науці надзвичайно високі, особливо це стосується англійської мови та такої відносно молоді галузі як нутрігенетика. Вчені роблять нові відкриття, що водночас породжує виникнення великої кількості нової термінологічної лексики. Тому аналіз лексико-семантичних відношень термінів галузі невичерпний і не втрачає своєї актуальності.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Бундюк, О. В. До теорії парадигматики в лінгвістиці [Текст] / О. В. Бундюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Серія : Філологія. – 2015. – № 14. – С. 94–97.
2. Гринев-Гриневич, С. В. Введение в терминоведение [Текст] / С. В. Гринев-Гриневич. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 304 с.
3. Телия, В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц [Текст] / В. Н. Телия. – М : Наука, 1986. – 144 с.
4. ТОЛЕ – Типы отношений лексических единиц. – Режим доступа : <http://genling.ru/books/item/f00/s00/z0000012/st049.shtml> (дата звернення: 10.01.2021).